

Bokanmeldelse

Johan Fredrik Rye og Ingrid Rindal Lundeberg (red.)

Fengslende sosiologi: Makt, straff og identitet i Trondheims fengsler

Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2018

ISBN: 9788202584900

Thomas Ugelvik

Professor

Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo

thomas.ugelvik@ikrs.uio.no

Open access tilgjengelig:

<https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/41>

De siste ti år eller så har norsk fengselsforskning vært i en gledelig rivende utvikling. Fra et utgangspunkt hvor fengselsforskningen før i stor grad bar preg av å være en skrivebordsaktivitet, er vi nå i den gledelige situasjonen at det finnes flere miljøer rundt om i Norge som publiserer sofistikert og empirisk grundig fengselsforskning av høy kvalitet. Det foreløpig siste skuddet på denne stadig kraftigere stammen er boken *Fengslende sosiologi: Makt, straff og identitet i Trondheims fengsler*. Boken er redigert av Johan Fredrik Rye og Ingrid Rindal Lundeberg. Den inneholder 12 kapitler skrevet av ulike konstellasjoner av til sammen 12 ulike forfattere. De fleste av disse forfatterne er Ryes tidligere sosiologistudenter som har tatt kurset *Fengselets sosiologi* som del av sosiologiprogrammet ved NTNU. Kapitlene deres er basert på masteroppgavene deres om fengselsrelaterte temaer. Trondheim fengsel har vist forskerne en åpenhet som kanskje ikke er så overraskende for en som kjenner feltet – norsk kriminalomsorg skal generelt ha honnør for å være vennlig innstilt til forskere – men som likevel bør løftes frem og anerkjennes. Fengselet må ha investert betydelige ressurser i å legge til rette for både ekskursjon i forbindelse med studieemnet, og ikke minst for det etterfølgende arbeidet med de ulike masteroppgavene.

Boken har mange kvaliteter. Den er uttrykk for og viser tydelig den tematiske og perspektivmessige bredden i fengselsforskningsfeltet i Norge og internasjonalt. De fleste kapitlene tar utgangspunkt i data samlet inn på de ulike avdelingene i Trondheim fengsel, men

de teoretiske og analytiske perspektivene er til dels svært ulike. Her kan man blant annet finne kapitler om betydningen av identitet og klær i fengsel, om legemidlenes problematiske plass i fengsel, om de såkalte gjengangernes spesielle utfordringer, og om kjønn, utlendingsstatus, globalisering og rusbehandling. Det finnes mange ulike perspektiver man kan ta utgangspunkt i når man studerer en institusjon som et fengsel, og boken demonstrerer tydelig bredden i de ulike mulighetene.

Dermed kan boken også forstås som et flerstemt kor av ulike stemmer som alle forteller oss noe om Trondheim fengsel som en bestemt institusjon. Fengselsforskningen viser tydelig at det kan være store forskjeller mellom fengsler, men også mellom avdelinger i et bestemt fengsel, og til og med mellom enkeltpersoners soningserfaringer fra samme fengselsavdelinger. Hva er spesielt ved Trondheim fengsel? Boken viser at dette ikke er et enkelt spørsmål å svare kort og entydig på. Det er tvert imot mulig å anlegge vidt ulike perspektiver på «det samme». Det flerstemte ved Trondheim fengsel, med sine ulike avdelinger og forskjellige erfaringer fra ulike posisjoner, kommer tydelig frem. Samlet sett utgjør boken et mangfoldig og sammensatt bilde av en bestemt fengselsinstitusjon. Meg bekjent er en slik perspektivrik samling av tekster som alle omhandler et bestemt fengsel mellom to permer unikt, også i internasjonal sammenheng. Samtidig demonstrerer boken dermed også de rike mulighetene som ligger bakt inn i dagens fengsels sosiologiske forskningsfelt. Etter at jeg har lest den, blir jeg slått av at det på tross av alt jeg har lest, fremdeles også er mye jeg *ikke* vet om Trondheim fengsel. Boken peker slik sett fremover mot nye analyser med utgangspunkt i andre rammeverk. Den demonstrerer dermed den perspektivrikdommen som karakteriserer dagens fengselsforskning internasjonalt.

Boken er gjort gratis tilgjengelig for alle. Den er også stort sett skrevet i et tilgjengelig språk som vil være lesbart for mange lesere. Til sammen betyr disse to egenskapene at den faktisk kan komme til å bli lest av en god del praktikere på feltet – fengselsbetjenter og andre – og også kanskje noen nåværende og tidligere fengselsinnsatte. Slik sett kan boken komme til å bli del av en større offentlig samtale om norsk kriminalomsorg på en måte som engelskspråklige artikler i fagets internasjonale topp tidsskrifter kanskje ikke klarer. Det er en styrke om den på denne måten kan bringe nye tanker og perspektiver tilbake til både styre og stell og til avdelingsbetjentene på gulvet i Trondheim fengsel. Om ordningen med sosiologikurs med ekskursjon til fengselet fortsetter, vil utvekslingen mellom kriminalomsorgen og academia kunne anta form av en dialog. Det ligger et stort potensial her, om redaktørene ønsker å utnytte det.

Til slutt er boken ikke minst interessant som rapport om et svært vellykket pedagogisk prosjekt. For de som leser den, vil det være liten tvil om at NTNU-studentene som har deltatt i prosjektet har lært veldig mye, både om fengsler og også mer generelt om planlegging, styring og gjennomføring av forskningsprosjekter. Lignende didaktiske opplegg er mulige også på andre fagfelt. Boken vil med fordel kunne leses til inspirasjon for andre lærere som kunne tenke seg å prøve seg på lignende pedagogiske eksperimenter.

Kritiske stemmer vil kunne hevde at de kapitlene som er bygget på studentarbeider, stort sett er det på godt, men noen ganger også litt på vondt. Enkelte ganger virker det empiriske materialet unødvendig spinkelt. I noen kapitler bærer litteraturgjennomgangen preg av at forfatterens kjennskap til forskningsfronten ikke er helt fullkommen. Noen ganger er også det litt uklart hvordan akkurat dette kapitlet bringer noe nytt og originalt til forsknings-

fellesskapet. Men bokens styrker veier med god margin opp for disse svakhetene. Den kan varmt anbefales som et mangfoldig portrett av en bestemt fengselsinstitusjon, og som et uttrykk for et svært vellykket pedagogisk eksperiment.